

Zenuwarts, psycholoog én oud-hoogleraar
Kees Brunia over zijn bijzondere loopbaan

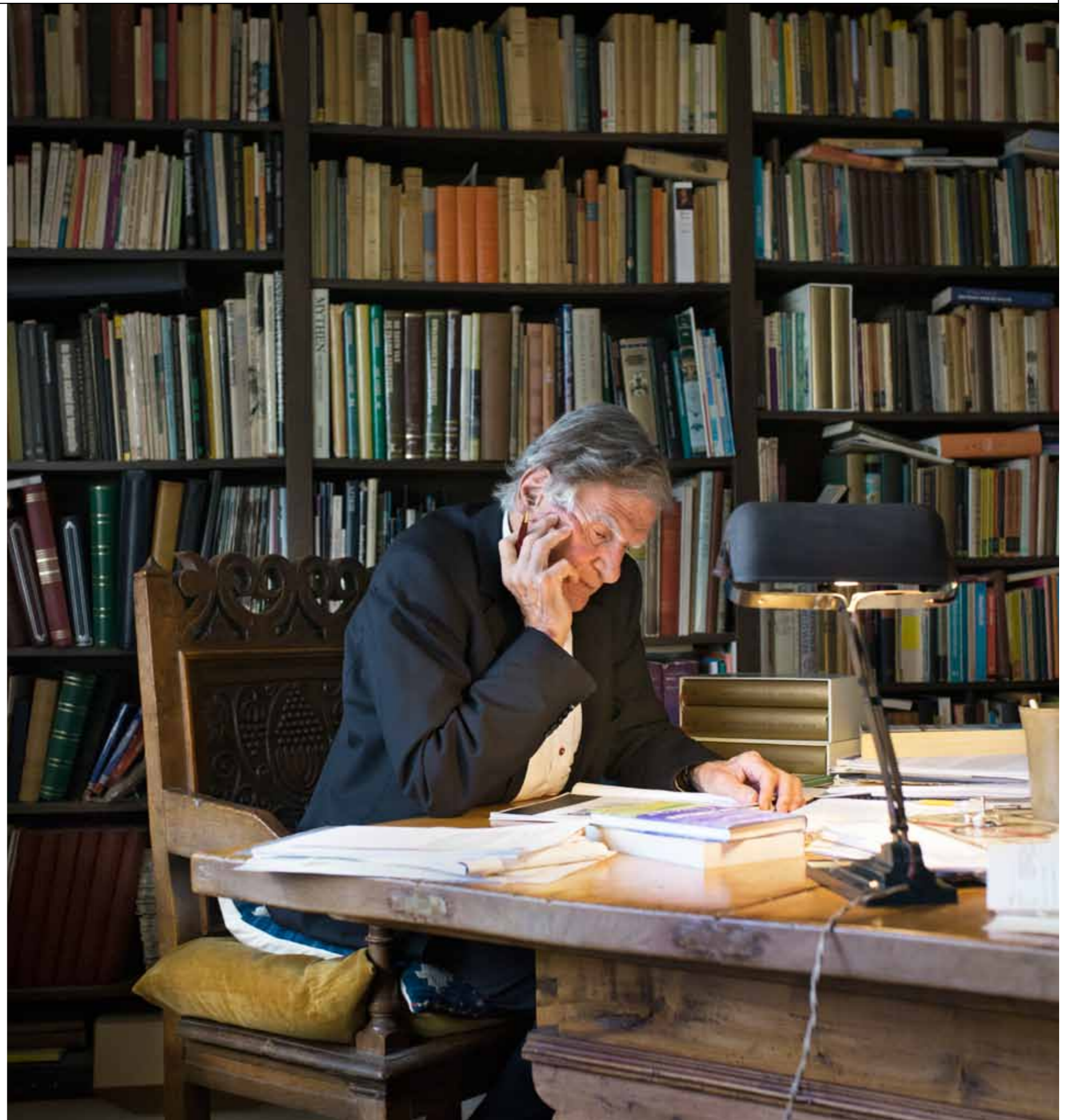
‘Wetenschap is slechts deel van werkelijkheid’

In 1955 schreef een brutale vierdejaarsstudent medicijnen in universiteitsblad *Vox Veritatis* een artikel over *Arts en Auto*. En in het bijzonder over dikke dokters met dikke auto's en veel poeha. Het artikel leidde tot een rel in de medische wereld. Niettemin schopte de student het tot zenuwarts én hoogleraar fysiologische psychologie. Dit jaar verschijnt zijn boek *Het Brein van farao tot fMRI*. Aan het woord is Kees Brunia: “Ik heb nooit iets gehad met dikdoenerij.”

Zestig jaar nadat in *Vox Veritatis* het gewraakte artikel over dikdoenerij van dokters en hun *Arts en Auto* verscheen, zit de auteur ervan op de redactie. Oudere man, moderne kleding, hip sjaaltje om de hals. Als er een psychiatrische anamnese afgenomen had moeten worden, had in de status waarschijnlijk gestaan: ‘jonger ogend dan op grond van de kalenderleeftijd vermoed mag worden’. De rebelse student uit de jaren vijftig van de vorige eeuw is een keurige heer geworden, maar binnen een minuut blijkt dat hij ook vandaag de dag geen blad voor de mond neemt. Openhartig vertelt hij over zijn loopbaan, drijfveren

en persoonlijk leven. Daarbij en passant de wetenschappelijke wereld en ook zichzelf op de hak nemend. Zelfspot is hem niet vreemd en humor in het algemeen ook niet. Kees Brunia (82) heeft nog altijd een verfrissende kijk op de werkelijkheid.

“Tja, die toestand met dat artikel over *Arts en Auto*; dat werd me toch een rel. Er verschenen zelfs stukken over in de krant. En de redactie moest zich bij de rector magnificus komen verantwoorden. Hoe ze hadden kunnen toestaan dat een brutale vierdejaarsstudent zulke dingen schreef over de gevestigde medische professie? Ongehoord was het! Maar ik was niet erg onder de indruk. Ik heb nooit iets gehad met dikdoenerij. Het vervelendste vond ik geloof ik nog de >

‘Mijn deftige schoonvader vroeg me na de publicatie over dikdoenerige dokters of ik de grond al onder me voelde trillen’

Curriculum vitae Kees Brunia (1932)

1951-1959 studie geneeskunde RUU
1954-1962 studie psychologie RUU
1960-1972 docent psychofysiologie RUU
1959-1964 specialisatie neurologie psychiatrie RUN
1964-1997 neuroloog Dr. Hans Berger Kliniek Breda
1971 promotie *Alertheid en de veranderingen van de Achillespees- en Hoffmannreflex* RUU
1972 hoogleraar fysiologische psychologie UVT
1985-1989 Chairman Dutch Association for Psychophysiology
1989 Program Chairman, Ninth International Conference On Event-Related Potentials (EPIC IX)
1992 President of the Society for Psychophysiological Research (SPR)
1997 Emeritus UVT
1997-2002 Gastonderzoeker AMC neurologie UVA
heden docent HOVO onderwijs Tilburg, Breda, Rotterdam, Utrecht

> reactie van mijn aanstaande schoonvader, die een deftig tandarts was. Kort na het verschijnen van mijn artikel moest ik bij hem langs. Hij opende de voordeur en zei: ‘Zo, jongeman, voel je de grond al onder je trillen?’. Grappig genoeg werd vijftien jaar later, in 1970, juist in *Arts en Auto* mijn proefschrift besproken door dr. Nelemans, medewerker van professor Bijlsma, de hoogleraar farmacologie die zo belangrijk is geweest voor mijn loopbaan en leven. Nelemans zat destijds in de redactie van *Arts en Auto*. Een bijzonder grappig toeval.”

Boekenbeurs

Dat professor Bijlsma zo belangrijk werd in het leven van de jonge student Brunia had te maken met een toevallige ontmoeting in de bibliotheek van het farmacologisch instituut in Utrecht, waar hij (destijds nog) medicijnen studeerde. Brunia had bedacht dat hij naast medicijnen ook psychologie wilde studeren, maar had geen geld voor de benodigde boeken en dus zocht hij een bijbaantje om die te financieren. Zo kwam hij in de bibliotheek terecht waar hij een kaartsysteem moest bijhouden. “Op een zeker moment stapte daar professor Bijlsma binnen”, vertelt Brunia. “En die vroeg me: ‘Wat doe jij hier?’ Ik legde hem uit dat ik geld moest verdienen voor een tweede studie, waarop hij tegen me zei: ‘Ik wil jou hier nooit meer zien. Die boeken regel ik en jij gaat gewoon studeren.’ En hij hield woord. Met een telefoontje regelde hij een boekenbeurs, waarna ik niet meer hoefde te werken. Ik heb die actie ongeloflijk gewaardeerd. Zo aardig, zo’n belangrijk en mooi gebaar. Dat een hoogleraar zich zo om het lot van een onbekende student bekommert.”

“Ik ben ze natuurlijk in alle soorten en maten tegengekomen in mijn leven: de hoogleraren. Professor Prick bijvoorbeeld in Nijmegen, waar ik me specialiseerde tot zenuwarts. Dat was

een heel ander type. Die stond voornamelijk hoogdravend college te geven voor het bord in de collegezaal, een manier van doceren die mij niet zo lag. Maar hij gaf me wel de vrijheid om één dag per week college te gaan geven in Utrecht. Zonder daarover moeilijk te doen, hetgeen bijzonder was tijdens een specialisatie. Of professor Rümke die je als student – en geloof maar dat de zaal vol zat – het gevoel gaf dat zijn college helemaal alleen voor jou bestemd was. Die je heel direct en persoonlijk hielp een antwoord te vinden op de vraag: hoe ga ik om met mensen die ernstig in de problemen zitten? Rümke was briljant. Ik heb nooit meer iemand gezien, die dat zo kon.”

Bijlsma, Prick, Rümke en anderen; allemaal waren ze belangrijk voor Brunia en allemaal hebben ze hem gevormd, zegt hij. “Bij Prick dacht ik bijvoorbeeld direct: zo ga ik het van mijn leven niet doen met medewerkers en studenten. Het gevolg was dat ik doorsloeg naar de andere kant toen ik later zelf hoogleraar was. Ook niet goed, weet ik achteraf. Ik liet de teugels te veel vieren. Niet elke student of medewerker is daarbij gebaat. Mijn stijl heeft niet bij iedereen tot het beste resultaat geleid. Een mens moet de eigen tekortkomingen ook onder ogen zien.”

Klinisch werk

Brunia werd uiteindelijk zenuwarts, psycholoog en hoogleraar fysiologische psychologie in Tilburg. En hij bleef twee dagen werken in de Dr. Hans Berger Kliniek, een Bredaas epilepsiecentrum. Dat leidde bij zijn benoeming tot hoogleraar nog tot wat moeilijkheden, want de afspraak om óók gewoon als arts te blijven werken was mondeling gemaakt, maar niet terug te vinden in zijn contract. “Ik vond het belangrijk om ook klinisch te blijven werken”, zegt hij. “Ik wist immers niet of ik het wel leuk zou vinden om hoogleraar te zijn. Bovendien had ik me gerealiseerd dat wetenschap zeer belangrijk is, maar dat de wetenschappelijke wereld tegelijkertijd slechts een deel van de werkelijkheid vertegenwoordigt. Er zijn momenten in het contact met en de behandeling van de patiënt waarop je niets hebt aan een $p < .001$. Dan heb je doorgewoont te maken met een patiënt met een probleem dat moet worden opgelost. En meestal ligt die oplossing niet in percentages of kansverdelingen. Wie alleen onderzoek doet en doceert, loopt het risico door een koker te gaan kijken. Dat wilde ik voorkomen en toen ik dus ontdekte dat in mijn contract niets stond over twee dagen werken,

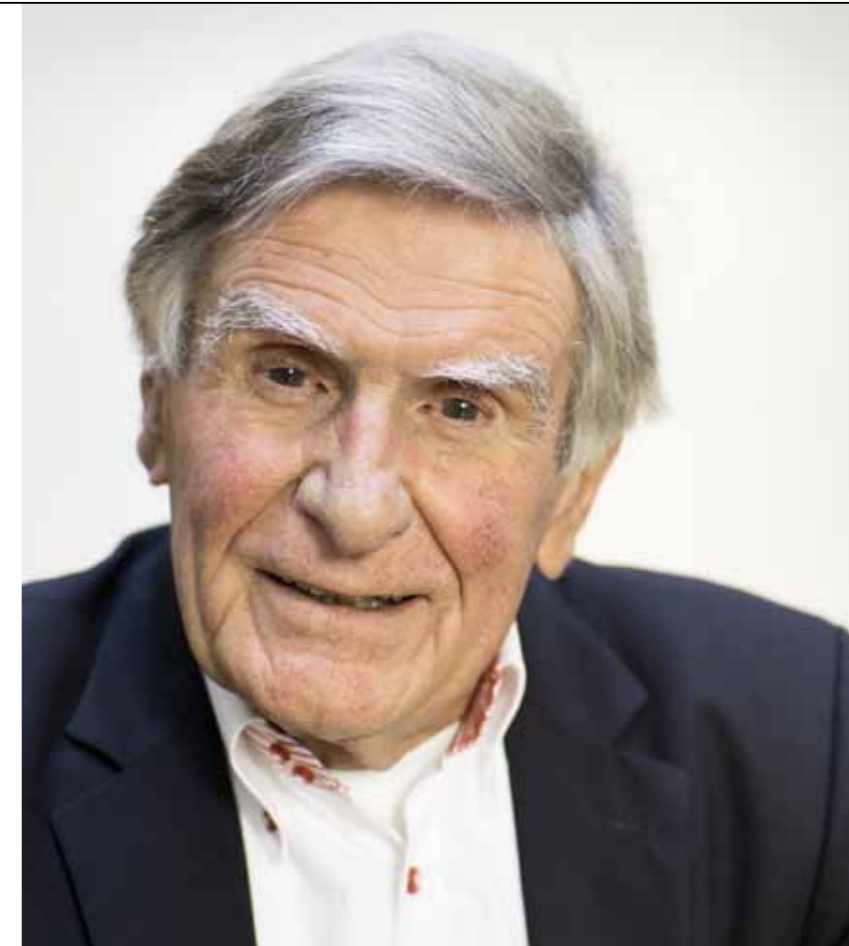
heb ik gezegd: ‘Hier heb je de hele handel. Ik word wel ergens anders hoogleraar. Of niet.’ Toen werd het direct geregeld. Uiteindelijk ben ik wel gestopt met mijn praktijk in de kliniek, maar ik heb op de poli tot mijn 65ste patiënten gezien. De weegschaal helde altijd wat over naar de universitaire wereld, maar ik bleef praktiseren.”

Geraniums

Aangezien een leven achter de geraniums niet is weggelegd voor Brunia, is hij nog altijd zeer actief. Hij reist, sport, geeft les over de werking van de hersenen bij HOVO (Hoger Onderwijs Voor Ouderen) en hij schrijft over zijn vakgebied. Eind deze maand verschijnt zijn boek *Het Brein van farao tot fMRI*, dat op toegankelijke wijze de geschiedenis van de neurologie beschrijft vanaf 3000 voor Christus tot vandaag de dag.

“Het oudste instructieboek neurotraumatologie dat we kennen, is van de lijfarts van een van de farao’s”, vertelt Brunia. “Het werd in 1862 door Edwin Smith – een sjacheraar die voornamelijk rotzooi aan Amerikanen verkocht – als papyrusrol aangekocht en herkend als authentiek. Er gebeurde tientallen jaren niets mee, maar na het overlijden van Smith belandde het via zijn dochter bij James Breasted, directeur van het Oriental Institute in Chicago, de enige in de wereld die de hiërogliefen kon ontcijferen en vertalen. Breasted werkte er tien jaar aan en ontdekte dus dat de rol een kopie bleek te zijn van een instructieboek van de lijfarts van een farao. Het is het oudste medische document waarin het verband beschreven wordt tussen een trauma aan het hoofd en de gevolgen voor de motoriek. Vandaar de titel van mijn boek. Ik heb er vijf jaar aan gewerkt. Het is voor iedereen leesbaar. Niet de kennis van een lezer zorgt voor begrip van een tekst, maar de helderheid van de tekst zelf. Als de lezers net zo veel plezier beleven aan het lezen van het boek als ik aan het schrijven ervan, heb ik niet voor niets gewerkt.”

En zo begon de jonge rebelse Brunia zijn carrière als auteur in een artikel over *Arts en Auto* en vertelt de gevestigde hoogleraar (al lang met emeritaat) over zijn meest recente pennevrouw in *Arts en Auto*. En *in between* werd zijn proefschrift ook nog eens in het ‘gewraakte’ dikdoenerige tijdschrift beschreven. Door de rechterhand van professor Bijlsma, de man van de boekenbeurs. De man die zo belangrijk bleek voor Brunia. “Bij mijn promotie zag ik hem terug”, zegt hij. De zaal was al vol en ineens

‘Een opleider zorgde ervoor dat ik het zo niet zou gaan doen, maar ik sloeg door naar de andere kant: ook niet goed’

ging de deur open. Tot mijn stomme verbazing kwam Bijlsma binnen. Hij hield de inleidingen van de proefschriften altijd bij, zei hij. Hij had gezien dat ik ging promoveren en hij had besloten daarbij te willen zijn. Dat was voor mij een emotioneel moment. Bijlsma die de moeite nam om te komen. Jaren na dato. Het was een magnifiek voorbeeld van zijn medemenselijkheid. Ik heb er vaak houvast aan gehad toen ik in de universitaire wereld, waar ellebogenwerk toch geregeld voorkomt, mijn weg moest vinden. Dan dacht ik: ik ben gewoon aangesteld om onderzoek te doen en onderwijs te geven. Daar is niets bijzonders aan. Het heeft me geholpen mijn werk zo goed mogelijk te doen. En daarbij gebruikte ik mijn eigen stijl, met alle pluspunten en tekortkomingen die daarbij hoorden.” <

Het Brein van farao tot fMRI is tot 21 januari te bestellen voor de voorintekenprijs van € 39,95 (i.p.v. € 44,95) via keesbrunia.nl